

Віталій Яремчук

ПРОФЕСОР ВОЛОДИМИР ВАСИЛЬОВИЧ ТРОФИМОВИЧ: ШТРИХИ ДО ЛЮДСЬКОГО І ТВОРЧОГО ПОРТРЕТУ

Володимир Васильович Трофимович народився 17 березня 1948 р. в м. Любомлі Волинської області в сім'ї службовців (мати – Марія Йосипівна – полтавчанка, яка, втікаючи від повоєнного голоду в Східній Україні, опинилась на Волині, а батько – Василь Васильович – корінний любомльчанин, родину якого німецькі окупанти вкупі з місцевими поліцаями живцем спалили в 1943 р. за зв'язок одного її члена з партизанкою).

У шкільні роки до беззастережності захоплювався футболом. З четвертого класу і до закінчення школи грав на трубі у духовому оркестрі, який неодноразово займав перші місця на обласних і республіканських оглядах, за що нагороджувався, зокрема, і путівками до молодіжного спортивно-оздоровчого табору «Молода гвардія». З теплотою згадує його талановитого керівника, військового диригента Івана Миколайовича Теплякова, від якого дістав перші уроки дисциплінованості, відповідального ставлення до дорученої справи, терпіння, усвідомлення відчуття колективізму.

Уже в старших класах цікавився політикою, стежив за світовими подіями, на спір міг назвати прізвище голови будь-якої держави світу.

Оскільки мріяв про правничу кар'єру, то перейшов навчатися у вечірню школу робітничої молоді, аби паралельно заробити трудовий стаж, без якого не можна було тоді здобути вищу юридичну освіту. Закінчивши її в 1966 р. з золотою медаллю, подав документи на юридичний факультет Київського університету ім. Т. Шевченка. Однак у той відтинок часу за доносом був звинувачений у приналежності до молодіжної націоналістичної групи, насправді міфічної. Хоча в ході неодноразових викликів до начальника районного відділу КДБ Смирнова останній, як тоді видавалось, не зміг довести його причетність до «буржуазних націоналістів» і змушений був обмежитися закидом нібито він десь «не так висловлювався», відчув, що його юнацька мрія перекреслена. Найближчим ча-

сом це підтвердилось, коли за два дні до закінчення прийому документів у вузи одержав телеграму з приймальної комісії КДУ з пропозицією терміново прибути туди, де, вказавши на деякі незрозумілі йому формальні неточності в документах, запропонували переписати заяву на будь-який інший факультет, окрім юридичного. Проте він забрав і завіз їх на історичний факультет Львівського університету (від нездійсненої юнацької мрії на все життя залишився ненаситний потяг до «кримінального читива»).

У 1966 – 1971 роках В. Трофимович – студент історичного факультету Франкового університету. В науковому і викладацькому плані це був потужний факультет. Тоді на ньому читали лекційні курси доктори історичних наук, професори Роман Бродський, Іван Вейцківський, Григорій Гербільський, Юрій Гроссман, Опанас Зашкільняк, Василь Інкін, Олександр Карпенко, Ярослав Кісь, Іван Кошарний, Микола Кравець, Дмитро Похилевич, Ігор Свешніков, в яких можна було багато чого навчитись і перейняти.

Серед однокурсників зібралися цікаві особистості, частина з яких стали пізніше вченими і науковцями. Серед них доктори наук, професори Л. Зашкільняк, Я. Малик, Н. Черниш, кандидати наук, доценти В. Галушко, П. Дяченко, М. Марченко, Ю. Свідерський, П. Семенчук, А. Снігур, В. Остудін, І. Форгель, Н. Шевченко, археологи В. Конопля, В. Петегирич і Р. Чайка, викладачі-методисти О. Петрух, Н. Проців, В. Слобода та інші.

Учився добре: з другого курсу і до закінчення вузу був ленінським стипендіатом (тоді – найвища іменна стипендія, яка, між іншим, була істотно вищою, ніж його перша зарплата на освітянській ниві після закінчення університету). Найважчим предметом для нього була хіба-що «воєнка», на якій начальник загальновійськового циклу полковник П. Голубченко нещадно ламав студентсько-цивільний стиль життя і, попри певну специфіку персональної «методики», вчив відповідальності, дисциплінованості, зібраності і точності.

Нині Володимир Васильович з теплотою згадує і колектив вузівського духового оркестру, у складі якого відіграв усі студентські літа, очолюваного асистентом кафедри педагогіки, філологом за освітою, тонким психологом Андрієм Володимировичом Козаком, який, окрім доручених обов'язків, непомітно, але методично прищеплював юнакам любов до всього українського, а в довірливих розмовах не приховував своїх антирадянських поглядів.

Протягом майже усього студентського періоду В. Трофимович був головою Студентського наукового товариства університету, сам

робив перші наукові спроби, виступав з доповідями на студентських конференціях в Москві, Ленінграді, Києві, Тбілісі, Одесі, інших містах тодішнього СРСР. До речі, перша публікація майбутнього професора була вміщена в студентському збірнику Бакінського університету. Спеціалізувався на кафедрі історії нового і новітнього часу. Науковим керівником дипломної роботи був Іван Іванович Белякевич, фігура неоднозначна у житті Львівського університету, післявоєнний його ректор, пізніше декан історичного факультету і завідувач кафедри. Саме він запропонував В. Трофимовичу досліджувати польський робітничий рух на рубежі XIX – XX століть, який надовго став його пріоритетним предметом дослідження. І. Белякевич далеко не формально ставився до обов'язків наукового керівника, витрачав чимало, в тому числі поза робочого часу, аби навчити підопічних азам дослідницької роботи, наукової організації праці, мав на факультеті чи не найбільшу кількість захищених під його керівництвом кандидатських дисертацій.

Захопившись темою, студент близько двох місяців п'ятого курсу провів в архівах і бібліотеках Москви, проживаючи в гуртожитку Ломоносового університету.

На розподілі випускників ректор університету професор М. Максимович і представник облівно запропонували направити В. Трофимовича, як «стипендіата й активіста», в одну зі шкіл Львова, але декан істфаку доцент П. Челак, даючи йому там же позитивну характеристику, водночас переконав їх у тому, що він буде більш потрібним в одній із сільських шкіл Волині, з чим вони погодились.

Справа полягала у тому, що роком раніше В. Трофимович у розмові з деканом засудив методи фактичної розправи з викладачем факультету, доктором історичних наук Олександром Карпенком (якого звинуватили в „протягуванні” націоналізму і перекрученні історії під час читання лекцій для студентів істфаку), одним з ініціаторів якої був П. Челак.

У 1971 – 1972 роках працював учителем Рівненської середньої школи Любомльського району Волинської області, де викладав історію, суспільствознавство, українську літературу, фізкультуру, керував гуртком, читав лекції для односельчан по лінії товариства „Знання”. Цей період вважає одним з найсвітліших і найпрекрасніших у своїй трудовій біографії. Тут же зустрів свою майбутню дружину Надію Іванівну, тоді десятикласницю, в якій був класним керівником.

У селі на власні очі побачив, як важко працювали колгоспники, в яких складних побутових умовах жили їхні сім'ї, як мало про

них дбала влада. З того часу Володимир Васильович незмінно з великою шаною ставиться до сільських трударів.

Сюди – на рідну Любомльщину – часто повертався в наступні роки. Тут давно відійшли у вічність батьки, а сьогодні проживає дорога йому сестра Люба та її численна родина.

Паралельно з вчителюванням прикріпився до кафедри нової та новітньої історії, здав два кандидатські мінімуми, підготував до друку статтю. Приємною несподіванкою для молодого людини стало присудження тоді республіканської премії ім. Комсомолу України, а згодом і медалі міністерства вищої і середньої спеціальної освіти СРСР за подані ще на випускному курсі дві роботи на все-союзний і республіканський конкурси студентських наукових праць.

У серпні 1972 р. наказом завідувача Волинського облвню В. Трофимович був переведений на посаду вчителя історії середньої школи №8 шахтарського міста Нововолинськ і за сумісництвом став працювати у місцевому філіалі Львівського політехнічного інституту на кафедрі суспільних наук. А вже в листопаді з'явилась очікувана можливість перейти працювати у Львівський університет. Проте звільнитись виявилось вельми складно, і це при тому, що на черзі працевлаштуватись у місті було більше десятка істориків. Саме тоді міськом партії визначив його як кандидата на посаду секретаря міського комітету комсомолу.

Вирішальну роль у розв'язанні цієї проблеми на користь Володимира Васильовича відіграв доктор історичних наук, професор Опанас Степанович Зашкільняк, який знав його ще як студента і який написав листа до секретаря Волинського обкому партії Н. Алексеєвої (виявилось, що він знав її особисто) з проханням посприяти його переведенню у Львівський університет. І зараз В. Трофимович принагідно підкреслює, що й своїм подальшим становленням як викладача і науковця величезною мірою зобов'язаний Опанасу Степановичу.

Початковий період на посаді асистента кафедри історії КПРС в університеті співпав з гонінням і переслідуванням студентів і викладачів історичного та інших факультетів, звинувачених у проявах «буржуазного націоналізму», з посиленням ідеологічного контролю, розгортанням атеїстичної пропаганди тощо. Це був час політичної реакції в Україні, пов'язаної, зокрема, з перебуванням на посаді секретаря ЦК КПУ з питань ідеології В. Маланчука (до речі, випускника Ісфаку Львівського університету, доктора історичних наук). Сам Франковий вуз розглядався правлячим режимом як

бастион боротьби з „українським буржуазним націоналізмом”.

В 1978 році В. Трофимович захистив написану під керівництвом О. Зашкільняка кандидатську дисертацію на тему „Співробітництво російських і польських революційних соціал-демократів у період ленінської «Искра» (1900 – 1903)”. Незабаром отримав атегстат доцента. Читав лекції і вів практичні заняття в студентів багатьох факультетів: історичного, юридичного, економічного, журналістики, іноземних мов, хімічного, фізичного, геологічного, прикладної математики. Як лектор товариства «Знання» часто бував у районах області, виступав в установах, школах, підприємствах, колгоспах. Тричі у різні роки у складі лекторської групи т. зв. „агітпоїзду” ЦК ВЛКСМ «Молодогвардеец» побував у багатьох регіонах і містах СРСР: Красноярському краї, Новосибірську, Тюмені, Ханті-Мансійському і Ямало-Ненецькому автономних округах, Сургуті, Новому Уренгої, Екібастузі, Ноябрьську, Свердловську, Омську, Томську, на тодішніх гігантських новобудовах паливно-енергетичного комплексу, де виступав перед колективами нафто- і газодобувників, будівельників транспортних магістралей, які прокладали траси в зоні тайги і вічної мерзлоти, шахтарів, військовиків, серед яких, до речі, було дуже багато українців. Тоді на власні очі побачив, як на таких „гарячих точках” випробовується відданість справі, почуття товаришкості, стійкість і здатність працювати в суворих умовах, знання і винахідливість.

Уже будучи викладачем університету, шість разів у період „третього трудового семестру” виїздив комісаром обласного штабу або командиром студентських будівельних загонів в Казахстан, Крим, Болгарію, Польщу. Лише в Люблін – одне з найстаріших міст Польщі, найбільших промислових і культурних центрів країни – львівські студенти під його керівництвом тричі приїздили працювати на новобудови, заслужили добру пам’ять і повагу місцевих жителів, а сам командир був нагороджений польською медаллю. Було приємно, що студенти витримували екзамен на зрілість, не підводили свою Альма Матер, що відбувалось становлення дружніх колективів. І думалось тоді: пройде час, нові проблеми доведеться вирішувати, інші життєві маршрути долати, але пам’ять часто буде повертати сюди, в Люблін, бо залишиться тут частина життя, праці, а також польські колеги, з деякими з них і до нині професор підтримує дружні стосунки, як і любить це місто. Володимир Васильович впевнений, що сьогодні студентські будівельні заgonи треба поновити, оскільки вони були великою школою трудового гарту, чинили вплив на формування характеру їх бійців.

Як відомо, навесні 1985 року розпочалася горбачовська перебудова, проголошувалися гласність, плюралізм думок, демократизація суспільства, почалося критичне осмислення минулого, прискіпливе вивчення реального соціалізму. Перебудовні процеси докотилися і до таборів суворого і особливо суворого режиму. Партийна влада змушена була дозволити представникам інтелігенції відвідувати в'язнів сумління, читати їм лекції по лінії товариства „Знання”, бесідувати з ними. В червні 1986р. Володимир Васильович як лектор-міжнародник прилетів у «табір смерті» Кучино на Уралі (Пермська обл.), де перебували тоді Михайло Горинь, Степан Хмара, колишній студент філфаку ЛДУ Зорян Попадюк, письменник з Івано-Франківська та інші українські дисиденти, засуджені за звинуваченням в антирадянській пропаганді та агітації, і де менше року тому пішов з життя Василь Стус. Молодому вченому, вихованому значною мірою на комуністичних ідеалах, запали в душу зустрічі з ними, їхні розповіді (підкріплені знайомством з кримінальними справами та інформацією табірної начальства) про те, як їх переслідували, цькували, принижували, дискредитували, намагалися зламати духовно і фізично за критику національної політики КПРС, русифікації, за любов до рідної мови, захоплення історичним минулим українського народу, його національно-визвольними традиціями, культурно-духовною спадщиною і що, незважаючи на це, вони продовжували активну пропагандивну роботу в таборах, поширювали серед політв'язнів самвидав, влаштовували голодівки, передавали на волю інформацію, вели дискусії про шляхи і способи створення української держави. Уже це справило на нього надзвичайно сильне враження, спонукало до серйозного переосмислення найбільш усталених стереотипів, ідеологічних штампів, деформованих процесів і явищ, ролі в них окремих особистостей.

Разом з викладацькою і громадською роботою, впродовж періоду кінця 1970-х – 1980-х років Володимир Васильович усе глибше занурювався у проблематику, з якою пов'язав свої наукові зацікавлення – дослідження польського робітничого руху, діяльності його політичних партій, їх взаємин з російським революційним рухом. Безперечно, що на зміст тодішніх публікацій В. Трофимовича, навіть на їх назви, свій відбиток накладали безроздільне панування комуністичної ідеології і цензури, їх суворі вимоги т. зв. „класового підходу” до висвітлення історичних подій і суспільних явищ, заздальгідь запрограмовані інтерпретації і концепції останніх, обов'язкове возвеличення і лаковане зображення діянь більшовиць-

кої партії та її вождя і, навпаки, – непримиренне ставлення до їх політичних опонентів, нищівна критика „буржуазних фальсифікаторів”, які, як вимушений був написати Володимир Васильович в авторефераті своєї кандидатської дисертації, „намагаються спотворити історію революційних зв’язків, дружбу КПРС і ПОРП з метою підірвати єдність країн соціалістичної співдружності, міжнародного комуністичного і робітничого руху”. Хоча В. Трофимович змушений був рахуватися з вищевказаними ідеологічними кліше, що так чи інакше позначились на науковому рівні його публікацій, однак намагався компенсувати це за рахунок введення до наукового обігу великої кількості маловідомого, а то й не знаного зовсім фактичного матеріалу, почерпнутого, насамперед, з архівних фондів, а також широкого використання іншої джерельної бази, її ґрунтовного аналізу та співставлення, що давало змогу наблизитись до об’єктивного висвітлення розглядуваних подій.

У 1988 р. ректор Львівського університету В. Чугайов (свого часу він був офіційним опонентом його кандидатської, а пізніше – докторської дисертації) запропонував йому поступати в докторантуру Московського університету ім. М. Ломоносова, з яким Франковий вуз мав договір про співпрацю, і де В. Трофимовича знали, оскільки в 1984 р. у цій провідній вищій школі Радянського Союзу проходив піврічне стажування і затверджував тему докторської дисертації. З відповідними документами він прибув до МДУ. Проте декан історичного факультету заявив, що в них своїх 18 кандидатів на три місця і порекомендував „пошукати щастя” в Україні. Того ж року В. Трофимович став докторантом історичного факультету Київського університету ім. Т. Шевченка. Науковим консультантом призначили доктора історичних наук, професора В.П.Горшкова, колишнього проректора цього вузу

З відведених трьох років перший припав на стажування у Варшавському університеті. Це були дуже напружені і водночас цікаві та змістовні роки: кропітка наукова робота в архівах і книгозбірнях Києва, Москви, Ленінграда, Варшави, Лодзі, Любліна, інших міст, консультації у відомих вчених, апробація наукових результатів, палкі дискусії. Стажування в Польщі співпало з розгортанням там масових страйків і мітингів, спрямованих проти комуністичної влади. Внаслідок аналізу тодішньої політичної ситуації, участі у дискусіях, що влаштовувалися представниками польської творчої і наукової інтелігенції, відбувалося переосмислення створених у період комуністичної цензури концепцій досліджуваних подій та їх серйоз-

зна модернізація з урахуванням багатого джерельного матеріалу, накопиченого за роки пошукової праці.

За три дні до закінчення терміну докторантури рукопис дисертації на тему „Проблеми згуртування пролетаріату в діяльності російських і польських соціал-демократів (1893 – 1907 рр.)” був прийнятий на розгляд спеціалізованою вченою радою КДУ, в лютому 1992 р. відбувся її успішний захист, а ще через три роки Володимир Васильович отримав атестат професора.

Після повернення з докторантури у Львівський університет працював на кафедрі політичної історії, згодом перейменованої на кафедру історичного краєзнавства. Читав лекційні курси для студентів факультетів журналістики, історичного, іноземних мов. Тоді ж із задоволенням прийняв пропозицію декана новоствореного факультету міжнародних відносин М. Мальського розробити і читати лекційні курси «Історія дипломатії», «Міжнародні відносини і зовнішня політика», які стали для В. Трофимовича улюбленими предметами.

До речі, авторський колектив під його керівництвом уперше в Україні підготував у 1996 р. навчальний посібник «Історія міжнародних відносин України ХХ століття». Адже перебування у складі Російської імперії, згодом СРСР робило вивчення згаданої проблеми з погляду союзного Центру зайвим, недоцільним, штучним і навіть шкідливим. Домінувала думка, що Україні або зовсім не властиві зовнішньополітичні інтереси, або їх успішно та безкорисливо захищали Петербург і Москва. Самобутня історія українського народу ховалася за загальними подіями у житті Росії й Австро-Угорщини, післяверсальських Польщі, Румунії, Чехословаччини, врешті, Радянського Союзу. Життя та діяльність, злети і падіння, перемоги і поразки поколінь українців мали вигляд спорадичних ілюстрацій до минулого країн, що розпоряджались їх землями, а сам народ уявлявся не тільки не державним, а й був забутий, ланцюгом історії прикутим до цих держав з беззастережним вироком розчинитись у складі панівної нації. Отож політична і наукова актуальність усебічного висвітлення історії міжнародних відносин і зовнішньої політики України була незаперечна, навчальний посібник був схвально зустрінутий студентами і викладачами, наступного року вийшло його друге видання.

Володимир Васильович є також автором або співавтором низки інших навчально-методичних посібників. Зокрема, серед них усебічністю авторського аналізу, свіжістю, новизною поглядів, доступністю викладу вирізняються такі його праці, як тексти лекцій

„Українські військові формування у німецьких мундирах. 1939 – 1942 рр.” (1994), „Україна в роки Другої світової війни. 1939 – 1945” (1995), написаний ним розділу навчальному посібнику „Світова та європейська інтеграція. Організаційні засади” (2001).

З початку 90-х років аналогічні вищеназваним, а також деякі інші лекційні курси викладав за сумісництвом курсантам Львівського військового інституту Національного університету „Львівська політехніка”, двоє з яких – Леся Янішевська та Юрій Климків, – уже ставши офіцерами, захистили під його науковим керівництвом дисертації. Співпраця з військовими затягнулась на довгі роки і залишила найкращі враження. Саме у складі делегацій цього вузу в 1998 р. здійснив тривалу поїздку до Парижа, Люрда, інших міст Франції, а в 2007 р. побував у Римі на міжнародній науковій конференції, учасників якої тепло прийняв у Ватикані Папа Римський Бенедикт XVI.

У першій половині 90-х років суттєво розширилось коло наукових інтересів професора. Він захопився поглибленим вивченням історії національно-визвольного руху в Україні у 40 – 50-х роках ХХ століття. Результатом цього стала публікація ним низки розвідок, присвячених деяким цікавим і недостатньо вивченим питанням цієї непростой проблеми. Одна з них стосувалась участі студентів і викладачів Львова в русі Опору у 40-50-і роки – тоді недослідженої сторінки історії національно-визвольних змагань на західноукраїнських теренах. Здійснюючи пошукову роботу у колишньому партійному архіві, що тепер включений у загальні фонди Державного архіву Львівської області, натрапив на секретні документи і матеріали, які більше сорока років практично були недоступні науковцям. Ці та інші матеріали, а також статті, присвячені історії військових формувань ОУН у німецьких мундирах, Акту 30 червня 1941 р., іншим гостро дискусійним в той період темам, були опубліковані на сторінках теоретичного органу Української республіканської партії «Республіканець», тоді вельми популярного, в якому він до того ж був редактором рубрики «Погляд в історію» (головним редактором журналу був знаний дослідник українського національно-визвольного руху середини ХХ століття, що, на жаль, трагічно пішов із життя, Юрій Киричук).

З кінця 90-х рр. пріоритетною у наукових пошуках В. Трофимовича стає слабко досліджена в українській історіографії проблема українсько-польських відносин в 1939 – 1947 роках. Зважаючи на попередній досвід роботи з питань української і польської історії,

добре знання польських архівів, перебування у колі дискусій, які торкалися непростих взаємин сусідніх народів, професор не був „новачком” в розробці згаданої тематики. Результатом наполегливих нових архівних студій в Польщі і Україні, осмислення на важній джерельній та теоретичній основі геополітичних реалій 1930 – 1940-х років стали публікації українською і польською мовами: «Польське питання в українській політичній думці в роки Другої світової війни», «Роль Німеччини і Радянського Союзу в українсько-польському конфлікті 1939 – 1945 рр.», «Деякі аспекти українсько-польських відносин в роки Другої світової війни», «Третя сила українсько-польського конфлікту. 1941 – 1945», «Примирення не можна приурочити до певної дати», «Москва і українсько-польський конфлікт в роки Другої світової війни», «Дискусійні аспекти акції «Вісла»: спроба інтерпретації» та інші, а також виступи на зібраннях Міжнародного семінару істориків „Українсько-польські відносини в 1918 – 1947 роках”, постійним учасником якого він є, членство у робочій групі експертів з проведення додаткових наукових досліджень трагічних подій на Волині у 1943 – 1944 рр. Ради національної безпеки і оборони України.

Автор цих публікацій та виступів прийшов до важливих висновків. Він вважає, що помилкою розглядати Волинські події виключно у вузьких рамках 1943 – 1944 років, виносити їх в окремий епізод, виривати з контексту надзвичайно складних і заплутаних взаємин без урахування двосторонніх протиріч, що мали місце між поляками і українцями протягом усього періоду 1918 – 1947 років, зрештою, без урахування всього комплексу причин, що викликали Волинську трагедію: територіальних, політичних, етнічних, соціальних, військових. Тут були і взаємні образи, підозри, антипатії, відсутність пошани один до одного, побутові конфлікти на тлі соціальних стосунків селянства з минулих часів і з приводу війни, політичні чинники з обох сторін, створення підстав для відбудови власної державності. Політика нацистів та радянських партизан, які використовували і роздмухували національне протистояння, нейтралізуючи і знекровлюючи у такий спосіб визвольну боротьбу українського і польського народів, були тією третьою силою, яка неодноразово в історії душила польську й українську державність. Отже, Друга світова війна лише вивела за давненою ворожнечу українців і поляків на поверхню. Події 1943 р. були лише наслідком усієї попередньої історії, відповідальність за них не можна покласти виключно на ОУН і УПА. Ця боротьба точилася в умовах війни

та окупації, знищення моральних критеріїв з обох сторін – польської та української. Знайти одного винуватого ніколи не вдасться. Завжди залишатимуться аргументи на користь звинувачення протилежної сторони. Треба зважати на те, що ОУН і УПА діяли в екстремальних умовах війни, коли мораль заганяють у глухий кут, коли до злочинних дій вдавалися обидві сторони, коли, зрештою, це відбувалося в контексті воєнних злочинів, що скоювалися під час Другої світової війни. Отже, українська і польська сторони несуть відповідальність за взаємне збройне, політичне протистояння в роки війни. Лише усвідомлення й прийняття цього факту сучасними українськими і польськими істориками, стверджує автор публікацій, сприятиме об'єктивному висвітленню тих подій.

У 1998 р. Володимир Васильович одержав запрошення прочитати кілька лекційних курсів в Острозькій академії. І хоча остання приємно вразила своєю атмосферою, традиціями і планами, проте тоді не здогадувався, що вона незабаром кардинально змінить його життя, що заради неї залишить рідну Альма Матер, неповторне місто Лева і розпочне з чистого листка новий, острозький, період трудової біографії. Відгукнувшись на пропозицію, з 1 вересня 1999 р. став працювати професором, а через рік завідувачем кафедри історії академії, яка з 2000 р. одержала офіційну назву Національний університет «Острозька академія».

У старовинному і одночасно – зовсім юному завдяки питомо чи не найбільшій в Україні кількості молодих людей університетському Острозі – науковий досвід та природна енергійність В. Трофимовича здобули нові можливості для реалізації. Звичайно, Володимир Васильович прийшов не на порожнє місце – він став на чолі досить потужної кафедри університету, сформованої головним чином з учнів видатного українського історика, одного з організаторів Острозької академії, її першого проректора з наукової роботи професора Миколи Павловича Ковальського (який, на жаль, відійшов у вічність у жовтні 2006 року). З іншого боку, потрібно було адаптуватись до нового викладацького та студентського середовища, нової системи викладання, нового міста.

За короткий проміжок часу професор влився в незвичний для нього „життєвий простір”. Більше того, тут зміг виховати кількох перспективних учнів, які захистили під його керівництвом кандидатські дисертації і стали викладачами кафедри або інших підрозділів університету (всього ж є керівником 11 захищених кандидатських дисертацій).

Крім продовження попередніх наукових студій, дидактичної роботи В. Трофимович розкрився в Острозі в науково-організаційній царині. На сьогодні він є членом двох спеціалізованих рад – у Національному університеті „Острозька академія” та у Львівському національному університеті ім. І. Франка., відповідальним редактором університетських „Наукових записок” (серія „історичні науки”), заступником головного редактора „Військового наукового вісника” Львівського військового інституту НУ „Львівська політехніка”, членом редколегій двох інших наукових збірників. Неодноразово в останні роки наказом Міністерства освіти і науки України призначався головою Державної екзаменаційної комісії на історичному факультеті Волинського національного університету ім. Л.Українки та факультету міжнародних відносин Рівненського Інституту слов’янознавства Київського славистичного університету. Успішною є його діяльність як керівника кафедри історії. Зокрема, він, при підтримці кафедралів, зумів залучити до співпраці з острозькою вищою школою низку відомих сучасних вчених-істориків, які читають студентам академії навчальні курси і рецензують їхні кваліфікаційні роботи, очолюють державні екзаменаційні комісії, керують написанням кандидатських і надають консультації в підготовці докторських дисертацій, монографій, посібників науковцями вищого закладу освіти в Острозі. Це професори, доктори історичних наук Володимир Баран, Світлана Гаврилюк, Леонід Зашкільняк, Михайло Кріль, Костянтин Кондратюк, Олександр Лисенко, Микола Литвин, Степан Макарчук (який ще раніше, завдяки науковим контактам з М.Ковальським та доцентом В.Атаманенком, залучався до роботи державної екзаменаційної комісії, читав лекційні курси в академії), Ярослав Малик, Іван Патер, Олексій Сухий, Юрій Шаповал, доценти, кандидати історичних наук Юрій Киричук, Борис Крачковський. Під керівництвом професора кафедра організувала низку представницьких наукових конференцій, зокрема, „Українсько-польський конфлікт на Волині в роки Другої світової війни” (2003), „Уряд нескорених (До 60-річчя УГВР)” (2004), „У горнилі воєнних випробувань” (2004).

Колеги знають В. Трофимовича як людину, яка завдяки організаційним здібностям, дипломатичному хисту вдало керує колективом, який складається з науковців середнього покоління і зовсім молодих людей, що тільки роблять перші кроки на викладацькій і дослідницькій нивах. Вміє тактовно спрямувати співробітників на вирішення проблем навчального і наукового життя кафедри та уні-

верситету. Попри регалії, не має жодного апломбу, чуйний до кожного студента, члена кафедри, працівника академії. Разом з тим, володіє здатністю делікатно зупиняти інколи надто „загонистих” при вирішенні окремих питань студентів, а то й молодших викладачів.

І на завершення – декілька штрихів про особливі якості В. Трофимовича, які, як правило, й складають неповторний стиль, колорит будь-якої людини. Отож, вражає працелюбство професора, який встигає і „втягувати” немале педагогічне навантаження, і активно займатись науковою роботою, і керувати кафедрою історії, дипломниками, аспірантами, бути членом кількох вчених рад і т. ін. Тут розгадка, напевне, полягає у природному темпераменті та схильності до здорового способу життя (в університеті всі знають, що Володимир Васильович не є анахоретом, але й що його щоранку можна побачити на академічному стадіоні, „не пасе задніх” також під час нерідких футбольних „баталій” викладачів).

Окрім того, слід відзначити й риси, які, на наш погляд, формуються в процесі „сплаву” психологічних прикмет та життєвого досвіду людини. Не одному студенту, викладачеві, а то й представнику адміністрації університету допомагали у творчому та навіть особистому житті розумні і тактовні поради Володимира Васильовича. Ще одна риса, яка відрізняє професора – оригінальне почуття гумору (яке, між іншим, позитивно впливає на психологічний клімат в колективі кафедри, сприяє розв’язанню інколи зовсім не „смішних” проблем). Він є майстром життєвих історій, анекдотів, дотепів, які інколи рятують в непростих ситуаціях (автору цього нарису пригадується, наприклад, епізод під час проведення в Острозі дуже поважної міжнародної конференції, під час виголошення повідомлень на якій деякі доповідачі суттєво „перебирали” регламент; тоді Володимир Васильович з незмінно серйозним у таких випадках виразом обличчя вийшов на трибуну і „пригрозив”, що ті учасники конференції, які не дотримуються відведеного їм часу, будуть позбавлені права участі у традиційній для таких заходів товариській вечері – після дружнього сміху зібрання відбувалося значно динамічніше, хоча й не менш ефективно).

Ось таким постає у нашому баченні один із провідних вчених Національного університету „Острозька академія”, професор, доктор історичних наук Володимир Васильович Трофимович. З роси і води Вам, шановний Ювілярє!